

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

**Nota van antwoord bij
Natura 2000-beheerplan
Biesbosch (112)**

**Beantwoording inspraakreacties op
Ontwerpbeheerplan mei 2016**

Datum oktober 2017

Colofon

Deze nota van antwoord is een uitgave van de provincie Noord-Brabant in samenwerking met provincie Zuid-Holland, het ministerie van Infrastructuur en Milieu en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
T: (073) 681 28 12
W: www.brabant.nl

Provincie Zuid-Holland
Afdeling Water en Groen
Zuid-Hollandplein 1 | 2596 AW Den Haag
Postbus 90602 | 2509 LP Den Haag

Loket van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)
088-0424242 / infobeheerplannenN2000@rvo.nl

Provincie Noord-Brabant

provincie **HOLLAND**
ZUID

Inhoud

Deel A: Inleiding—4

Deel B: Inspraakreacties—6

1 Proces, communicatie en beleid—6

2 Bestaand gebruik, instandhoudingsdoelen, onderbouwing maatregelen—8

2.1 Bestaand gebruik—8

2.2 Instandhoudingsdoelen—11

2.3 Sociaal economische aspecten—12

3 Uitvoeringsprogramma en monitoring—14

3.1 Wijze van uitvoering maatregelen—14

4 Ambtelijke wijzigingen—15

Deel A: Inleiding

Inleiding en leeswijzer

In deze nota van antwoord beantwoordt Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant, in samenwerking met Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland en het ministerie van Infrastructuur en Milieu, het bevoegd gezag voor het Natura 2000-gebied Biesbosch, de zienswijzen (inspraakreacties) op het ontwerpbeheerplan Biesbosch. Het ontwerpbeheerplan beschrijft om welke bijzondere natuurdoelen het in dit Natura 2000-gebied gaat en met welke maatregelen deze doelen behouden kunnen worden.

Het bevoegd gezag heeft het ontwerpbeheerplan ter inspraak aangeboden om kennis te kunnen nemen van reacties en ideeën naar aanleiding van de voorstellen die in het beheerplan staan. De reacties zijn in deze nota van antwoord verwerkt. In dit document is de argumentatie terug te lezen waarom zienswijzen wel of niet tot aanpassing van het beheerplan hebben geleid.

Proces

De inspraakprocedure is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatscourant op 27 september 2016. Van 27 september tot 8 november 2016 was het mogelijk om een zienswijze in te dienen op het ontwerpbeheerplan. Tijdens deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen.

Inspraak

De staatssecretaris ontving op de aangeboden stukken in totaal reacties van 9 insprekers. Dit betroffen 1 reactie van een individuele agrariër, 1 particulier, 1 terreinbeheerder, 1 drinkwaterproducent en 5 (belangen)organisaties.

Verreweg de meeste reacties gaan over knelpunten voor rietvogels. Daarnaast reageren insprekers vooral op mogelijke onvolkomenheden in de gevolgde procedure, de betekenis van het bestaand gebruik en de communicatie rond het opstellen en uitvoeren van het beheerplan.

Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse

Per 1 juli 2015 is het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. De bij het beheerplan Biesbosch behorende PAS-gebiedsanalyse heeft separaat van het Natura 2000-beheerplan ter inzage gelegen. Zienswijzen op deze gebiedsanalyse zijn in het kader van dat traject beantwoord en hebben mogelijk geleid tot aanpassingen aan de gebiedsanalyse. De meest recente documenten behorende bij het Programma Aanpak Stikstof zijn te vinden op de website <http://pas.natura2000.nl>. Dit is de reden dat zienswijzen die gaan over de

gebiedsanalyse die opgenomen is in het beheerplan of over de PAS in het algemeen, in deze nota van antwoord beantwoord worden met een verwijzing naar het Programma Aanpak Stikstof.

Vervolprocedure

Na verwerking van de resultaten van de inspraak op het ontwerpbeheerplan stelt het bevoegd gezag het beheerplan Biesbosch definitief vast. Tegen het besluit om het beheerplan vast te stellen, is beroep mogelijk bij de rechtbank van het arrondissement waar het bevoegd gezag onder valt. Zie voor de onderverdeling van de verschillende rechtbanken (arrondissementen): www.rechtspraak.nl/organisatie-en-contact/organisatie/rechtbanken.

Het beheerplan wordt in principe vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een evaluatie die informatie levert voor het volgende beheerplan. Het beheerplan kan met maximaal zes jaar worden verlengd.

Leeswijzer

Voor het beantwoorden van de zienswijzen zijn in deze nota van antwoord alle vragen, opmerkingen, suggesties, adviezen en aanbevelingen geordend naar thema. Elk thema is vervolgens behandeld in een apart hoofdstuk en verder onderverdeeld in paragrafen per onderwerp. Per onderwerp zijn de betreffende inspraakreacties in zwarte tekst weergegeven, met daaronder in een cursief blauw lettertype de antwoorden van het bevoegd gezag. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een vet lettertype aangegeven.

In deze nota van antwoord zijn zienswijzen geanonimiseerd verwoord. Eensluitende zienswijzen zijn samengevoegd en van een antwoord voorzien.

Deel B: Inspraakreacties

De inspraakreacties zijn gegroepeerd naar een aantal thema's. De ingebrachte zienswijze(n) wordt eerst omschreven. Daaronder staat in een *cursief blauw lettertype* het antwoord vermeld. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een **vet lettertype** aangegeven.

1 Proces, communicatie en beleid

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het proces, de communicatie, de plannen en het beleid.

Inspreker maakt namens een ondernemer in het gebied bezwaar tegen de werkwijze van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Als onderbouwing geeft inspreker aan het onzorgvuldig te vinden dat de ondernemer als eigenaar van grond in het gebied niet op de hoogte is gesteld van de procedure van het beheerplan. Inspreker verzoekt om de betreffende ondernemer in het vervolg op de hoogte te stellen van de procedure en de inhoud van het plan.

Het ministerie van EZ betreurt het feit dat inspreker van mening is dat een onzorgvuldige werkwijze is gehanteerd. Het beheerplan is opgesteld door de bevoegde gezagen in samenwerking met de organisaties die betrokken zijn bij de uitvoering. Daarnaast is een adviesgroep bestaande uit vertegenwoordigers van diverse partijen en ondernemers uit het gebied bij de totstandkoming betrokken geweest. Verdere betrokkenheid met de omgeving is gezocht middels advertentie in een breed scala aan kranten over de inspraakprocedure voor de Biesbosch. Er is geadverteerd in De Stem van Dordt (SVW), De Merwestreek (MER), Nieuwsblad (de Persgroep Nederland) (NBL), Het Kanton (KA), De Moerdijkse Bode, BN DeStem Brabant Editie Oosterhout (BSOH), Brabants Dagblad Editie Waalwijk e.o. en AD De Dordtenaar. Op 27 september 2016 is de Kennisgeving terinzagelegging Natura 2000-ontwerpbeheerplan Biesbosch gepubliceerd in de Staatscourant. Uiteraard heeft het ook op de website van provincie en www.natura2000.nl/inspraak gestaan. Op grond hiervan zijn van wij van mening dat een zorgvuldige werkwijze is gehanteerd, waarbij direct betrokken organisaties en de omgeving voldoende zijn geïnformeerd.

Het beheerplan staat voortzetting van het huidige gebruik van de betreffende ondernemer niet in de weg en legt ook geen beperkingen of voorwaarden op. De ondernemer is niet betrokken bij de uitvoering van instandhoudingsmaatregelen. Op grond hiervan hebben wij geen aanleiding gezien om de betreffende ondernemer in een eerder stadium bij het beheerplan te betrekken en/of op de hoogte te brengen buiten de gebruikelijke communicatiemomenten om. Het bevoegd gezag in deze (ministerie van EZ) is niet verplicht om (alle) individuele grondeigenaren in een Natura 2000-gebied bij het opstellen van een Natura 2000-beheerplan te betrekken.

Inspreker geeft aan dat een aantal percelen in het gebied door een ondernemer (namens wie inspreker is gemachtigd) wordt gebruikt voor beweiding van hoofdzakelijk schapen en soms voor ruwvoerwinning. Inspreker stelt dat uit het beheerplan niet valt op te maken welke beperkingen er zijn, dan wel worden opgelegd betreffende de percelen. Ook is volgens inspreker niet duidelijk welke maatregelen er van invloed zijn op het gebruik van de grond. Inspreker verzoekt om

uitleg te (komen) geven over de gevolgen van het beheerplan en stelt (nog) een definitieve reactie te geven nadat uitleg is gegeven.

De door inspreker genoemde activiteiten worden in het beheerplan tot het agrarisch (mede)gebruik van de Biesbosch gerekend. Voor het agrarisch gebruik in het Brabantse deel van de Biesbosch (waarin de betreffende percelen zijn gelegen) zijn geen knelpunten geconstateerd met betrekking tot de Natura 2000-doelstellingen (zie paragraaf 4.3.1). Het beheerplan leidt niet tot een verandering van het huidige agrarisch gebruik en legt ook geen aanvullende voorwaarden of beperkingen op ten opzichte van de huidige situatie. Er zijn dan ook geen gevolgen van het beheerplan voor het agrarisch gebruik voor de betreffende ondernemer. Wij gaan er vanuit dat bovenstaande toelichting volstaat voor de betreffende ondernemer.

2 Bestaand gebruik, instandhoudingsdoelen, onderbouwing maatregelen

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het bestaand gebruik, de instandhoudingsdoelen, de onderbouwing en de sociaal economische onderbouwing.

2.1 Bestaand gebruik

Inspreker verzoekt nogmaals om een bevestiging van het feit (en zoals eerder per mail is aangegeven) dat in het beheerplan alleen bestaande activiteiten zijn beschreven die mogelijk nadelen hebben op het gebied en dat daarom het melkvee- en vleesveehouderijbedrijf dat nog actief is in de Biesbosch, niet bij het bestaand gebruik is beschreven. Inspreker verzoekt om de tekst op pagina 100 van het beheerplan te wijzigen in: Onder categorie nul vallen: "Het meeste reguliere gebruik van de landbouw **in en** in de omgeving van het Natura 2000 gebied".

*In het beheerplan zijn binnen provincie Noord-Brabant die bestaande activiteiten beschreven en getoetst die mogelijke nadelige effecten hebben op het Natura 2000-gebied. Dit is beschreven in paragraaf 4.3. **Het tekstvoorstel van inspreker is overgenomen.** Het feit dat het door inspreker genoemde melkvee- en vleesveehouderijbedrijf niet specifiek is genoemd laat zien dat dit geen negatieve effecten heeft (exclusief stikstofemissies). Er is geen aanleiding om individuele bedrijven bij naam en toenaam in het beheerplan op te nemen.*

Inspreker verzoekt om in het beheerplan een verwijzing op te nemen naar de vrijstellingsregeling van de provincie Noord-Brabant voor weidegang en toedienen van meststoffen. Nog beter zou het volgens de inspreker zijn om expliciet in het beheerplan te benoemen dat er geen vergunningplicht geldt voor mestaanwending en weidegang.

In paragraaf 4.1.8 van het beheerplan is een verwijzing opgenomen naar de Verordening natuurbescherming Noord-Brabant waarin de vrijstellingsregeling voor Noord-Brabant is vastgelegd.

Inspreker verzoekt (ter overweging) om de beschrijving van de drinkwaterwinning in het gebied (bestaand gebruik) in het beheerplan te verduidelijken waarmee (meer) helderheid wordt verschaft over de reikwijdte ervan. Hiertoe heeft de inspreker een beschrijving gegeven van de bestaande activiteiten en de daarvoor betrokken gebouwen en gronden. Samengevat gaat de beschrijving in op drie onderdelen:

- Activiteiten die gepaard gaan met de drinkwaterwinning (zoals groenonderhoud, aanleg van asfalt, drainage en baggerwerkzaamheden);
- De ligging van de drie waterbekkens ten opzichte van het Natura 2000-gebied, in het bijzonder wordt daarbij ingegaan op de overlappende delen (het buitentalud van de waterbekkens, inclusief de omringende kwelstoten, maken functioneel deel uit van de bekkenconstructie maar behoren ook tot het Natura 2000 gebied)
- De ligging van werkhavens inclusief bijbehorende terreinen voor (tijdelijke) opslag en aanvoer van materialen in het Natura 2000-gebied. Ter hoogte van deze locaties zijn voor de drinkwaterwinning functionele voorzieningen aanwezig, daarnaast kunnen hier periodiek beheer- en onderhoudsactiviteiten plaatsvinden.

Voor het Brabantse deel van het Natura 2000-gebied zijn de vormen van bestaand gebruik die samenhangen met knelpunten in het Natura 2000-gebied in beeld

gebracht en getoetst. De activiteiten samenhangend met de drinkwaterwinning blijken omvangrijker te zijn dan is getoetst in het beheerplan, om die reden is de toetsing als volgt aangepast. In paragraaf 4.3.1 is onder categorie 0 toegevoegd: Regulier gebruik van de spaarbekkens, de aanwezige gebouwen en voorzieningen en kleinschalig regulier beheer en onderhoud (uitgezonderd vergravingen, kap en baggerwerkzaamheden). Onder knelpunt 7 Verstoring is toegevoegd: Grootschalige en nieuwe ingrepen samenhangend met de drinkwaterwinning (baggerwerkzaamheden, kap, vergravingen) kunnen (significante) effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Om effecten te voorkomen of minimaliseren kan gewerkt worden met een gedragscode. Er kan een ontheffing voor beschermde soorten of een vergunning Natura 2000 (beide als onderdeel van de Wet natuurbescherming) nodig zijn.

Inspreker stelt dat de beroepsvisserij zoals deze nu binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied plaatsvindt negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied de Biesbosch en daarom als activiteit beoordeeld dient te worden in bijlage 8 (overzicht en globale toetsing huidig gebruik). Bij deze beoordeling dient volgens de inspreker niet alleen rekening gehouden te worden met de potentieel negatieve effecten van bijvangst op de instandhoudingsdoelstellingen voor vissen, maar ook met de indirecte effecten op visetende vogels. Ter onderbouwing van dit laatste mogelijk effect wordt door de inspreker als voorbeeld de afname van de kolonie aalscholvers benoemd. Een gebrek aan geschikte prooien zou volgens de inspreker een oorzaak kunnen zijn, temeer daar diverse onderzoeken aantonen dat de visstand in het gebied afneemt. Inspreker verzoekt om het onderzoek naar de vangsten van beschermde trekvisseren door beroepsvisseren uit te breiden naar een totaalonderzoek naar de vangsten van beroepsvisseren in en rondom het Natura 2000-gebied.

Inspreker stelt dat, indien significante negatieve effecten door beroepsvisserij-activiteiten niet zijn uit te sluiten of indien de beroepsvisserij niet getoetst wordt als activiteit, de beroepsvisserij net als in Natura 2000-gebied Haringvliet geheel NBwet-vergunningplichtig dient te zijn. Eventueel zouden er volgens de inspreker bepaalde vormen van beroepsvisserij vrijstelling voor een NBwet vergunning kunnen krijgen, mits deze activiteiten getoetst zijn aan de instandhoudingsdoelstellingen en er voorwaarden worden verbonden aan deze vrijstelling overeenkomstig het ontwerpbeheerplan van het Hollands Diep.

Naar aanleiding van deze zienswijze is onderstaande beoordeling van de activiteit opgenomen in bijlage 8 en is in paragraaf 4.3 en 4.4 een samenvatting van de beoordeling opgenomen.

In het beheergebied vindt beroepsvisserij nog uitsluitend plaats met de zegen. Hiervoor wordt van oudsher een beperkt aantal privaatrechtelijke toestemmingen afgegeven voor een specifieke visserij op meestal brasem en blankvoorn, en soms ook nog op enkele roofvissoorten als bijvoorbeeld snoekbaars en baars. Dit betreft derhalve een gerichte visserij op een specifieke vissoorten, die allen behoren tot de algemene vissoorten die de bulk van de visbiomassa bepalen. De betreffende visserij moet op grond van de Visserijwet aan een aantal generieke voorwaarden voldoen (deze visserij is niet toegestaan in de paaitijd (april, mei), voor de roofvissoorten gelden minimummaten). Daarnaast wordt deze visserij bij iedere herhaalde uitgifte van een zegentoeestemming (iedere 2 jaar) publiek getoetst op duurzaamheid (doelmatigheid) van bevissing door de Kamer voor de Binnenvisserij. Deze heeft daarbij steeds beoordeeld dat de betreffende visserij doelmatig is en dat de duurzaamheid van de bestanden derhalve niet wordt geschaad.

Dit wordt bevestigd in een grootschalig visstandonderzoek in het gebied uit 2012 door Witteveen en Bos (Puts, 2013), waarin is vastgesteld dat weliswaar sprake is van relatief lage visbiomassa's, maar dat tegelijk sprake is van gezonde visbestanden met een normale leeftijdsopbouw die geen tekenen van overbevissing vertonen. Er is daarom geen aanleiding te veronderstellen dat van deze vorm van visserij een zodanige invloed op de beviste vissoorten zou uitgaan, dat hiermee de voedselbeschikbaarheid voor visetende vogels in het geding zou komen. Dit wordt ook bevestigd in de monitoring van de aantallen visetende vogels (wintergasten) die boven de instandhoudingsdoelstellingen liggen. Vooralsnog wordt middels monitoring de ontwikkeling van soorten met een instandhoudingsdoelstelling gevolgd. Als hieruit blijkt dat soorten in aantal afnemen en dat beroepsvisserij mogelijk een oorzaak is, dan worden aanvullende acties genomen.

Met betrekking tot de mogelijke impact van de beroepsvisserij op riviertrekvisserij is van belang dat de zegenvisserij een zeer selectieve vorm van visserij is. Alleen de vissoorten waarvoor de zegentoeestemming geldt mogen worden meegenomen. Alle andere vissoorten moeten worden teruggezet. Daarbij is de overleving van de teruggezette vissen bij deze vorm van visserij zeer hoog. Dit wordt bevestigd in het laatst uitgevoerde grootschalige onderzoek naar de mogelijke effecten van verschillende visserijvormen op trekvisserij uit 2008 (Jansen et al, 2008). Hierin is vastgesteld dat, met de beperking dat precieze kwantitatieve gegevens soms ontbreken, de impact van de verschillende visserijvormen waarschijnlijk beperkt is, en in ieder geval van minder belang dan andere populatie-invloeden als predatie en migratiebelemmeringen. Tevens is toen geconcludeerd dat daarbij de ingeschatte mogelijke impact van de beroepsvisserij en van de sportvisserij in een vergelijkbare orde van grootte zouden liggen. Dit was overigens in de periode dat door de beroepsvisserij ook nog grootschalig met fuiken werd gevist. Nu op dit moment alleen nog met een beperkt aantal zegentoeestemmingen mag worden gevist, zal deze impact vanuit de beroepsvisserij nog vele malen lager liggen. Het betreffende onderzoek zal door het Ministerie van EZ in 2017 en 2018 worden herhaald.

Met betrekking tot de zegenvisserij wordt in het betreffende onderzoeksrapport bevestigd dat de overleving in deze vorm van visserij hoog is. Daarbij bestaat wel een verschil in mogelijke impact op verschillende vissoorten. Zoals door inspreker terecht wordt aangegeven zijn de kwetsbaarheid van met name de fint en de elft voor visserijverstoring groter. Dit geldt dan echter zowel voor in de beroepsvisserij gevangen en teruggezette exemplaren, als voor aan de hengel gevangen exemplaren die worden teruggezet. Samengevat lijkt, conform de bevindingen uit het eerdere onderzoek uit 2008, echter geen sprake van een zodanige impact van beroeps- of sportvisserij op de bestanden van riviertrekvisserij dat nadere beperkende voorwaarden aan deze activiteiten verbonden zouden moeten worden.

Wel is het gewenst dat beter inzicht wordt verkregen in de omvang van de impact van de visserij op genoemde soorten. Naast het reeds genoemde herhalingsonderzoek van het onderzoek uit 2008 door EZ is daarom in het beheerplan aangegeven dat de ontwikkelingen van riviertrekvisserij gemonitord zullen worden. Ook zal naar analogie met de aanpak in het aanpalende Hollands Diep in het beheerplan worden opgenomen dat, met

het oog op de bescherming van paai- en rustgebieden voor vissen, visserij achter vooroevers en binnen een afstand van 100 m van de in- en uitstroomopening van vooroevers niet is toegestaan.

Inspreker stelt dat visserij met niet selectieve vismethoden zoals staand want en aalhoekwant verboden dient te worden binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied de Biesbosch. Inspreker geeft als onderbouwing aan dat de kans op bijvangst van beschermde vissen en vogels groot is en dat in de aangesloten Natura 2000-gebieden Haringvliet en Hollands Diep eenzelfde verbod van toepassing is. Daarnaast wordt er op dit moment niet met deze vistuigen gevist in de Biesbosch. *De door inspreker genoemde vormen van beroepsvisserij, anders dan met de zegen, vinden in het beheergebied niet plaats. De visserij met alle aalvistuigen (o.a. fuiken, electrovisserij, aalhoekwant) is sinds 2011 op grond van de Visserijwet in het hele rivierengebied en aangetakte wateren verboden. Visserij met staand want op schubvis is op privaatrechtelijke gronden niet toegestaan, omdat het visrecht voor de visserij op deze vissoorten is uitgegeven aan de sportvisserij. Het is dus niet nodig deze vormen van niet bestaand gebruik in het beheerplan te reguleren. Indien deze gebruiksvormen in de toekomst zouden gaan plaatsvinden is sprake van een nieuwe activiteit die dan aan de kaders van de Wet natuurbescherming zal moeten worden getoetst.*

2.2 Instandhoudingsdoelen

Inspreker stelt geschrokken te zijn van de recreatie(zonerings)kaart doordat reservaten zijn weggelaten en daarnaast delen van de natuurkern Dordtse Biesbosch (o.a. de Hooge Biezenplaat, de Noordplaat, de Bromhoek, het Keetstuk en de westzijde van de Tongplaat) als "matig intensieve recreatiegebieden" zijn aangegeven. Dit is volgens de inspreker ongewenst, zeker in verband met het nabijgelegen actieve zeearendenhorst en het belang voor veel andere belangrijke en aangewezen (broed)vogelsoorten. Volgens de inspreker zijn de recreatie activiteiten die onder de categorie matig recreatief vallen in tegenspraak met de huidige functie van natuurkern. Inspreker is dan ook van mening dat de recreatiekaart en bijbehorende tabel aangepast dienen te worden met vastlegging van de natuurkernen en aanwijzing van rustgebieden, ook omdat in het beheerplan wordt aangegeven dat rust een essentiële voorwaarde is voor het halen van veel vogeldoelen.

Het opnemen van de concept-recreatiezoneringskaart in Kaartbijlage 7 betreft een technische fout. Er had voor de recreatiezoneringskaart moeten worden verwezen naar de Vaarkaart van Nationaal Park De Biesbosch en de Biesboschverordening. De opgenomen recreatiezoneringskaart is verwijderd uit het beheerplan. In het beheerplan wordt voor de recreatiezoneringskaart nu verwezen naar de Vaarkaart van nationaal Park De Biesbosch en de Biesboschverordening.

Inspreker stelt dat voor een aantal soorten instandhoudings- dan wel ontwikkelingsdoelen afgesproken moeten worden. Het betreft een aantal soorten die aan het begin van het beheerplanproces nog niet in de huidige hoedanigheid bekend waren, maar inmiddels wel tot de (avi)fauna van de Biesbosch gerekend kunnen worden. Het betreft zeearend, als broedvogel en standvogel (sinds 2012), visarend als broedvogel (sinds 2016) en boommarter als standsoort met zich voortplantende populaties in alle delen van de Biesbosch (sinds 2010). Inspreker geeft aan dat wanneer deze soorten nu niet in beheerplan worden opgenomen, dit vervolgens pas op zijn vroegst in 2022 gedaan kan worden.

De keuze voor de huidige natuurdoelen (instandhoudingsdoelstellingen) heeft reeds plaatsgevonden in het kader van het aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-

gebied. Hier kan in het kader van het beheerplan geen verandering in worden aangebracht. Een Natura 2000-beheerplan vormt het kader voor het bereiken en handhaven van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied.

Volgens de inspreker wordt het knelpunt van de rietvogels (waaronder de roerdomp) in het voorliggende concept beheerplan sterk onderschat. Snor en deels ook bruine kiekendief, hebben volgens de inspreker eveneens grote problemen. Het aanpakken van de rietpolders, zoals nu door terreinbeherende organisaties op een enkele plek gedaan wordt, helpt dit te verbeteren. Dergelijke ingrepen, noodzakelijk om de gestelde doelen te kunnen halen, zijn echter nergens in de analyses in het beheerplan terug te vinden (ze worden slechts eenmaal genoemd). Inspreker is van mening dat bij de maatregelen de noodzaak van rietontwikkeling veel duidelijker genoemd en onderbouwd dient te worden.

De lage aantallen roerdompen en mogelijke knelpunten zijn toegevoegd in paragraaf 3.4.5 van het beheerplan. *Voor de rietvogels in het algemeen wordt in het beheerplan onderkend dat het verdwijnen van leefgebied in de vorm van rietvelden door voortgaande successie (als gevolg van een gebrek aan dynamiek) een belangrijk knelpunt voor rietvogels vormt. Hiervoor zijn in het beheerplan maatregelen voorzien. **Ter verduidelijking zijn in Bijlage 11 de locaties opgenomen voor verbetermaatregelen.***

Volgens de inspreker is het niet meer nodig om de Biesbosch in de PAS op te nemen. De huidige depositie ligt al onder de kritische depositiewaarden van de stikstofgevoelige habitattypen stroomdalgraslanden en glanshaver- en vossentaarhooilanden. Bovendien is het grote probleem voor de stroomdalgraslanden het gebrek aan dynamiek is en het extensieve beheer, zoals ook in het beheerplan wordt beschreven. Inspreker stelt dat de veehouderij hier geen invloed op heeft en daarnaast de ammoniakemissies de komende jaren nog dalen.

Voor zienswijzen op hoofdstuk 5 en PAS gerelateerde zienswijzen wordt verwezen naar de 'Nota van Antwoord, Zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof'.

2.3 Sociaal economische aspecten

Inspreker wil graag weten waarom de toegankelijkheid van het Dordtse deel van de Biesbosch voor honden (los of aan de lijn) zo beperkt is en geeft aan hierover meer informatie in het beheerplan te willen.

In het overgrote gedeelte van De Biesbosch zijn honden toegestaan. Op sommige plekken los, maar meestal aangelijnd. Daar waar honden niet zijn toegestaan wordt dit met speciale borden aangegeven. Deze maatregelen zijn nodig om de natuur te beschermen en de rust van vogels, andere dieren én bezoekers te bewaken (zie ook: <http://np-debiesbosch.nl/te-doen/wandelen/>). Bij de bezoekerscentra kan informatie worden verkregen waar wel of niet met een hond kan worden gewandeld. Ook de boswachter van Staatsbosbeheer kan hierover informatie verstrekken (<https://www.staatsbosbeheer.nl/natuurgebieden/biesbosch/toegankelijkheid>). Een Natura 2000-beheerplan vormt het kader voor het bereiken en handhaven van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied. Het beheerplan beschrijft de huidige natuurwaarden, geeft aan welke maatregelen er nodig zijn voor het behalen van de doelen, beschrijft welke activiteiten in de huidige situatie plaatsvinden en vormt tevens een kader voor vergunningverlening. In het beheerplan is de landrecreatie (waartoe het uitlaten van honden wordt gerekend) als huidige activiteit beschreven en getoetst. Het uitlaten van honden vormt echter geen doelstelling van een Natura 2000-beheerplan en dus is er geen aanleiding om meer aandacht aan dit onderwerp te besteden.

Inspreker stelt dat het uitlaten van honden niet goed samen gaat met langdurige verblijfsrecreatie met eten (barbecue). De etensresten (botten) die achterblijven vormen een gevaar voor de honden. Inspreker geeft aan dat een scheiding tussen de gebieden waar honden zijn toegestaan en de velden waar langdurige verblijfsrecreatie voorkomt een oplossing zou kunnen zijn. Inspreker geeft aan hierover meer informatie in het beheerplan te willen.

Barbecueën in De Biesbosch mag, maar alleen op speciaal daarvoor bestemde plaatsen. Daarbij is het altijd de bedoeling dat afval en etensresten wordt opgeruimd. Het Natura 2000-beheerplan vormt het kader voor het bereiken en handhaven van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied. Of en hoe honden en barbecueën samen gaan is dan ook geen onderwerp voor het beheerplan. Maatregelen die in het kader van het beheerplan worden beschreven zijn uitsluitend gericht op het behalen van de natuurdoelen. Het beheerplan zal daarom ook niet voorzien in een oplossing voor het achterblijven van etensresten en het gevaar daarvan voor honden.

3 Uitvoeringsprogramma en monitoring

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de wijze van uitvoering, de borging, planning, verantwoordelijkheden, de financiering en de verwachte schade van de voorgestelde maatregelen en de monitoring van die maatregelen

3.1 **Wijze van uitvoering maatregelen**

Inspreker geeft aan dat in het beheerplan een kaart met de locaties voor de verbetermaatregelen van de rietmoerassen ontbreekt. Inspreker verzoekt om in de bijlage van het beheerplan alsnog een kaart op te nemen met de locaties van de rietvelden in de Biesbosch die in aanmerking komen voor verbetermaatregelen om zo meer duidelijkheid te geven.

De gevraagde kaarten met locaties van rietvelden in de Biesbosch die in aanmerking komen voor verbetermaatregelen zijn toegevoegd aan het beheerplan als bijlage 11.

4 Ambtelijke wijzigingen

Er zijn enkele ambtelijke wijzigingen doorgevoerd in het beheerplan. Deze zijn ter verduidelijking van de bestaande teksten (de inhoud wijzigt niet). Het betreft de volgende aanpassingen:

- In bijlage 10 is maatregel U, zoals beschreven in paragraaf 6.3 van het beheerplan, toegevoegd.
- Vanaf 1 januari is de Wet natuurbescherming van kracht. De teksten in het beheerplan zijn hierop aangepast.
- De concept-recreatiezoneringskaart in Kaartbijlage 7 is verwijderd. Dit betrof een technische fout.
- De verwijzing naar de recreatiezoneringskaart is vervangen door een verwijzing naar de Vaarkaat van Nationaal park De Biesbosch en de Biesboschverordening.
- De nummering van de kaartbijlagen is aangepast n.a.v. het verwijderen van Kaartbijlage 7.